

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

ВКП(б) Кызыл райкомунун IV пленуму

Бо чылдын октябрын 11-де ВКП(б)-нин Кызыл райкомунун ээлчегил IV пленуму болуп эрткен. Пленумга —областын ажалчы чоннарын уруг башкы И. В. Сталинга чоруткан чагааыш холбагыр алган хүлээлгелерин районун ажалчы чоннарын канчаар бот-рөндүрүп турарынын, база районун партия организацияларнын хүрээ-ленция өзүлдесинин дугайында айтырыгларын чугаалашкан.

Бир дугаар айтырыг дугайында районун ажалчы чоннарын депуаттар Совединн күүсөкчи коми-тединн даргазы эш Кара-оол илет-кел кылган. Эш Кара-оол бодунун илеткелинге районун ажалчы чо-нары улуг башкы Сталиннин му-рунуга алган хүлээлгелерин хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр күү-седир дээш, социалистг чарыштын бедиткен хүлээлгелерин калбаа-биле алгаш, ажалгыр демиселди чо-рудуу турарын чугаалаан.

— Районга тарылга шөлүн 22 хуу калбартыр дээш болза, 44 хуу калбар-тан. Эрткен чылдан ыракта хөй дүжүттү га бүрүздөмө ажаал ал-ган. Күруеге дужаар тараа планын сентябрь 20-нин бетинде ажыр күү-сеткен. Дүжүт ажаал аларынга болгаш күруеге тараа дужаала-зынга «Бай-Булу», «Баян-Хем», «ТАРН 12 дугаар Улуг хуралы» колхозтар муракчы ажаалдааннар.

Кызылдын МТС-зи нияти планын 206 хуу күүсеткен, 3000 килограмм кывар, чаар материалдарын камнап алган. Тракторист эш Тормстаев ажал нормазын хүн-бүрдө 150—200 хуу күүсеткен, 300 килограмм кывар чүдүдү камнап алган. Комбайнёр эш Кышко ажал нормазын хүн-бүрү 175 хуудан өрү күүседип турар. 352

килограмм кывар чүдүдү камнап алган.

Районун колхозтары мал өстүренин 1951 чылда планын 112 хуу, оон иштинде чылгы мал өстүренин планын 110 хуу, инкети 101 хуу, хөй, өшкүнү 105 хуу, хаванна 150 хуу, кунту 106 хуу, күүсеткен. Мал өстүренин планын колхозтар ниятиси-биле ажыр күүсеткен болза-даа, чамдык «Тиллелге», «Совет Тыва», Чкалов аттыг колхозтар мал өстүрер планарын чедир күүсетпезин илеткелчи чугаалаан.

Районун колхозтарында тудуг планнарын күүседири боттанмай турар, чангыс-даа колхоз тудуг планын күүсетпез. Оон чылдагааны болза, колхозтарда тудуг бригадаларын мынчага чедир доктаамап кылдыр тускайлап, үзүп тургуспаанда болгаш анаа удуртулганы ВКП(б) райкому ботгөш райкүсөк-ком сулараткаанында болган.

Садыг, сан-хөв, улус өөредилгенин организацияларын алган хүлээлгелеринин күүсетип турарын дугайын илеткелчи тодаргай чу-гаалаан.

Пленумга бо айтырыг дугайында 11 кижиче чува чугаалап, санал шүгүмчүлөп кылган. ВКП(б) райкомунун кежигүннери болгаш партия актив боттарынын саналдарына районда алган хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседир дээш каччаар ажаалдап турарын, чединкинерин канчап чедип алганын, муракчыларын санынын хүн-бүрү өзүп турарын чугаалашкан. ВКП(б) райкомунун бюрозунун социалистг чарышты четпес удуртуп турганын шүгүмчүлөп.

Ийги айтырыг дугайында

ВКП(б) райкомунун секретари эш Часкым илеткел кылган. Эш Часкым бодунун илеткелинге партиянын хүрээленин өзүлдесинин дугайында ажал районун партия организацияларында багай чоруп турарын чугаалаан.

— Эрткен 9 айларнын дургузунда районун партия организациязынын хүрээлени барык-ла өспез, чүгө 2 кижини ВКП(б)-нин кежигүчүгө, 6 кижини кандидатка хүлээп алган. Партия эге организацияларында 23 кандидаттарын иштиден 13 кижини ВКП(б)-нин кежигүчүгө кирзе чогуур хуусаазы ыракта эрткен болуп турар.

ВКП(б) райкомунун бюрозун тос айлар дургузунда бо дугайында чангыс-даа эге организация секретариин илеткелчи албап болгаш партия организацияларына партия хүрээленин өзүлдесинин дугайында удуртулганы кошкаткан.

Районун партия организацияларын анык коммунистер, кандидаттар ортузунга кижизидилге ажалын чорутпай турар.

Пленумга санал шүгүмчүлөп кылган райкомунун кежигүннери ВКП(б) райкомунун бюрозундан партия хүрээленин өзүлдесинне сагыш салбай турганын, партия эге организацияларын бо талазы-биле боттуг удуртпанын, база партиянын хүрээленин күлээп алдырларын политиктинг болгаш ажалгыр беткекелчи эки хынап көрөй турганын, анык коммунистерин болгаш кандидаттарын ортузунга кижизидилге ажалын кошкоч чорудуп турганын шүгүмчүлөп. Чугаалашкан айтырыгларын дугайында партия райкомунун эге организацияларнын тодаргай сорулгаарын айтыган доктаалды пленум күлээп алган.

А. СУНДУЙ.

Социалистг чарыштын тугун бедик tudар

ТУРАН. (Телефон-биле). Чоокта чаа ВКП(б) Би-Хем райкомунун пленуму Жолуп эрткен. Ук пленумга бир дугаарында дүжүт ажаал алышкыны болгаш күруеге тараа дужаалаганын түнделерин чугаалаашкан болгаш 1951 кезде ажалгыр чылын чединкинин эрткер талазы-биле районун партия организацияларнын сорулгаларын дугайында айтырыг чугаалажып шийтипирлэн.

Бо айтырыг талазы-биле илеткеди ВКП(б) райкомунун секретари эш К. Ф. Огаркин кылган. Эш Огаркин бодунун илеткелинге районун колхозчу тараажыларын күруе мурунуга боттарынын бир дугаар хүлээлгезин эрестиг күүседири, күруеге тараа дужаарынын планын хуусаа бетинде, сентябрь 18-те 103 хуу күүсеткен деп чугаалаан. Күруеге тараа дужаарынын талазы-биле Сталин аттыг кезде ажал-агы артели (даргазы эш Лопсан) болгаш Ленин аттыг кезде ажал-агы артели районда хамыкты мурак күруе биле үзе савашкан деп илеткелчи чугаалаан.

Дүжүт ажаал аларынга болгаш күруеге тараа дужаарынын планын хуусаа бетинде күүседири чорукка Туран МТС-тин механизаторлары улуг ачы хавыжын көргүскен. Олар комбайн-биле дүжүт ажаал аларын планын октябрь беш-ле 182 хуу күүсеткенер. Комбайнёрлардан

эш Иван Межов 800 гектар чернин дүжүдүн ажаал алдыр дээш хүлээлгени октябрь 5-те 849 гектар кылдыр ажыр күүсеткен. ол ышкаш Андрей Иванов 600 гектар черин дүжүдүн ажаал алдыр хүлээлгели тургаш херек кырында 774 гектар черин дүжүдүн ажаал алган.

Ындык болза-даа, дүжүт ажаал алышкыны болгаш күруеге тараа дужаалаганын үезинде четпестер дыка хөй турган деп илеткелчи айтыган. Чүд дие, район дүжүт ажаал алышкынын областкы өске районнарын ыракта сончап кирген. Бо талазы-биле ВКП(б) райкомунун бюрозун ажаалды чогуур өйүндө организааап шыдаван болгаш бодунун оперативчи эвес чоруун көргүскен деп пленумун киржикичелери шүгүмчүлөп. Эи ылангыя «Искра» колхоз (даргазы Никитин) болгаш Кочетов аттыг колхоз (даргазы Полев) дүжүт ажаал алышкынында дыка орайтап кирген. Колхозтар тараа курдагыр черлерин болгаш серилг шаннарын чогуур өйүндө чет-чир санын-биле баш бурынгаар белеткеп албаан турган.

ВКП(б) райкомунун бюрозундан эгелеш партия эге организацияларынга чедир дүжүт ажаал алышкынын үезинде хөв турлагарга партиянын организа-массалыг ажалдарын чавис денелге чорудуп турган болгаш ажалды чангыс таладай көрүп, тудуг болгаш өске-даа

ол ышкаш чугула ажалдарга удуртулганы кошкыдап турган фактылардын пленумун киржикичелери илереди чидил-билэ шүгүмчүлөп. Эи ылангыя «Өк» совхозта партия организациязынын секретари эш Матеев пленумга санал берип чүве чугаалааш, ВКП(б) райкомунун бюрозун «Өк» совхозта партия организациязын кошкоч удуртуп турган дугайында чөптү саналды берген. Совхозта партия ачылын чавис денелге тургусканын хараазы-биле бо чылын совхоз 72 муң центнер мал чеми беткекел алдыр планын тургаш чүгө 15 муң центнер мал чеми белеткеп алган деп ол чугаалаан.

Бир дугаар айтырыгтын талазы-биле пленумун хүлээп алган доктаалында Октябрын социалистг Улуг революциязынын 34 чыл оюуну улуг байырлаганын чаа-чаа чединкинерлерин журажыр дээш социалистг чарыштарын улам калбарташыны районун ажалчы чоннарын кылгырган.

Районун комсомол организацияларында партиянын удуртулганын дугайында айтырыгтын талазы-биле ийи дугаар илеткеди ВКП(б) райкомун секретари эш Н. В. Сейкина кылган.

Пленум үстүндө чугаалажып шийтипирлэн ийи чүүл айтырыгларын талазы-биле делгерней доктаалдарын күлээп алган.

Анык коммунистерни кижизидер

Чоокта чаа ВКП(б)-нин Каа-Хем райкомунун IV пленуму болуп эрткен. Пленумга районун партия организацияларнын хүрээленин өзүлдесинин болгаш анык коммунистер, кандидаттар ортузунга политикжизидилгели ажалдар дугайында айтырыг чугаалашкан. Бо айтырыг дугайында ВКП(б) райкомунун секретари эш Хорлуг-оол илеткел кылган. Эш Хорлуг-оол бодунун илеткелинге районун партия организацияларнын хүрээленин өзүлдө чок болуп турарынын дугайын чугаалаан.

Районун 10 ажыр партия эге организацияларын сөөлгү ийи чылдарын дургузунда шуут өзүлдө чок болган. 1951 чылдын тос айларында районун партия организациялары чүгө 9 кижини партия кежигүчүгө хүлээп алган. Хараал алдыр уругайында эш Карафет, МТС-те эш Горбунов, районун херекчилер нийтилинде эш Гаурин секретарынан партия эге организацияларын хүрээлени дыка үр үенин дургузунда өзүлдө чок болуп турар.

Партиянын чамдык эге организацияларынга партияга кежигун хүлээп аларын айтырыгын чыгы-биле көрүп, аныг-ызыгуу таарышпас, политиктинг болгаш ажалгыр белеткеп четпес кижилерин партиянын хүрээленин күлээп алыр, партия Уставынын негелделерин күүсетпес чоруктар турган. Ылангыя районун херекчилер нийти-

линде партия эге организациязын аныг-ызыгуу партиянын хүрээленин таарышпас кижини хүлээп алган турганын ВКП(б) райкомунун бюрозун эдип чазаан. Сарыг-Сеп МТС-те партия эге организациязын партия кежигүнүн кандидатка эш Пастухованын хүлээп аларды партиянын анкединге безин бурт-кевейн массалыг ажык хуралга хүлээп алганы илерез.

Илеткелчи болгаш пленумга санал шүгүмчүлөп кылган райкомунун кежигүннери партия хүрээленин өзүлдесинин районда шак мындагы четпес болуп турарынын чылдагаан партия эге организацияларын партия кежигүнү эвес активчилер ортузунга политикжизидилгели ажалды чорутпай олардан хоорук болуп турарында, база ВЛКСМ райкомун комсомол эге организацияларын шлиндек комсомолчуларын партия кежигүнүн кандидатка белеткеп бээр ажалды чорутпай турар, дыка хөй шырак билелиг, төлөптинг комсомолчулар комсомол назынын эрткеш комсомолдан чаагаар үнүп турарында деп илереткен.

Пленумга 10 кижиче санал шүгүмчүлөп кылган. «Большевик» колхозта партия эге организациязынын анык коммунистер болгай кандидаттар ортузунга кижизидилге ажалын чорутпай турарында дыка хөй кандидаттарын партиянын кежигүнүгө кирзе чогуур

хуусаазы эрткен — деп эш Зайцева чугаалаан. Районун «Колхозчу» солунунун хараысалгаай редактору эш Плясовских «Октябрь 14 чыл ою» колхозка партия эге организациязынын анык коммунистер болгаш кандидаттар ортузунга политикжизидилгели ажалды чорутпай, колхозка комсомол эге организациязынын ажалын удуртурунча боттуг сагыш салбай, ыла сагылга-чорунун салдынык болуп турарынын дугайын шүгүмчүлөп. Ол ышкаш шүгүмчүлелерин санал берген кижиче бүрүзү тус-туста чугаалааннар.

Санал берип чүве чугаалаан райкомунун кежигүннери ВКП(б) райкомунун партия эге организацияларын хүн-бүрү боттуг удуртпай турганын, партия организацияларын өзүлдесинне кичэингейн кошкатканын, партия кежигүнү эвес активтерин, анык коммунистерин болгаш кандидаттарын ортузунга политикжизидилгели ажалдарын кошкатканын, районун комсомол организациязынын ажалын оперативтиг удуртпай турары дээш чидил-биле шүгүмчүлөп болгаш моон сонгаар ажалдарынга ажалгыр арга сумелерин кылганнар.

Чугаалашкан айтырыгтын талазы-биле делгерней шийтипирлэн пленум күлээп алган.

Х. ОЧУР-ООЛ.

Тайбыннын алдары дээш күш-ажыл

Бистин областын ажалчы чоннары бүгү совет кижилер-биле бир дөмей тайбын дээш демиселге боттарынын беленин көргүзүп, беш улуг күруелерин аразында Тайбын Пактызын чарар дугайында Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыргырынын адаанга ат салышкынын чылдазынга чангыс эп-сеткилдиги кирип, боттарынын холдарын үжүүн эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин күүседи, чаа-чаа чединкинер-биле бадыткан турар.

1951 чылдын социалистг чарыжына алган хүлээлгелерин күүседи дээш Улуг-Хем районун тараажыларын болгаш бүгү ажалчы чоннарын патриотчу демиселге бо дугайында чижек белур-дур. Районго бо чылдын элбек дүжүдүн ажаал алыр чорук эрткен чылдан дыка организааастыг эрткен. Күруеге тараа дужаарынын планын сентябрь 15-те 109,0 хуу күүсеткеш, областын иштинде бир дугаар чөмөжөлөн районнарын бирээзи болган. Күруеге тараа дужаарынын планын октябрь 5-те 132,6 хуу күүсеткен.

Часкы тарылганы эи кыска хуусаада чорудуп, агротехникти негелделерин сагып күүсеткен чорук районун тараажыларынга дүжүт талазы-биле хүлээлгезин күүседири арганы берген. Киров аттыг болгаш «Свобода труда» колхозтарын чамдык участкаларынын га бүрүзүндө 150 худ ажык дүжүттү алган.

Ажаал алышкыны болгаш тараа белеткеп ажалынын бүгү киржикичелерин социалистг чарыш хаара туткан. Ленин аттыг колхоз хамыкты мурайн — август 20-де тараа дужаар планын 102,7 хуу күүсеткен. Бо колхозтун колхозчуларын иштинде Ойдуу, Домбай-оол, Долучап, Хууракай болгаш оон-даа өскелер улуг нормазын хүн-бүрү ажыр күүседили, күш-ажалчы илеткейин көргүзүп турганнар. Колхоз даргазы коммунист эш Лопсан комбайн агрегалынга болгаш шөл ажалынга мырылай үргүлчү туруп келген. Партия эге организациязынын секретари эш Белек коммунистерин стахановчу күш-ажалга мобилизааап, колхоз бодурлузигине оларнын муракчы ролин чедип алган.

Ол колхоз ниятинин малынга чернер белеткээринин планын 101,1 хуу, силос салышкынын 118,0 хуу күүсеткен. 1951 чылда нийтелиштерин мал бажын өстүренин күруе планын чылгы мал талазы-биле 109,5 хуу, улуг мыйыстыг мал талазы-биле 100 хуу, хөй, өшкү талазы-биле 116 хуу күүсеткен.

Ам үеде тараанын бастырылганы уламчылап турар болгаш келир чылдын дүжүдүнүн үндесини — бедик шынарлыг үрезин белеткеленин ажалы хайнып чоруп турар. —150 инек кирер бир кажааны, күш фермазынын тудуун болгаш он-шаа чуртталга бажынарыч ноябрь 1-де доозар дээш ажал кончуг организаастыг чоруп турар.

Тайбын талаақыларынын область конференциязынга колхоз даргазы эш Лопсанын чугаалааны:

«Бистин колхоз улуг Ленинни адын эдилеп турар. Колхозчулар ол бедик атты төлөтпий-биле шынылар дээш боттарынын бүгү күште-рини күш-ажалга берип турар. Конференцияже мени үлеп тургаш, бистин ынак Төрээн чуртувустун аталдары дээш, колхозчу тургузугун чечектелишкенин дээш улам-на артык ажаалдар бис деп колхозчулар хүлээлге ал турганнар».

Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыргырынын адаанга ат салышкынын областкы эгелээр-биле-ле Ленин аттыг колхозтун бүгү эр, херэежен колхозчулары канчаар-даа аажок чангыс эп-сеткил-биле Кыргырынын адаанга адын салганнар.

Шагаан-Арыгга МТС-тин элээн хөй комбайнёрлары күш-ажалдын кайгамчыктыг улегерин, кезде ажал-агынын нарын техниказын шийгээдип аларын бедик мергежилди көргүскенер. Чижээ, комбайнёр М. Бюрийо сентябрь 20-ге чедир 535 га тарааны ажаалган болгаш 450 килограмм кывар чүдүдү камнап алган.

«Тараа дээрге, бистин чурттуу булаа. Ол чоқта чаа фабрикалар болгаш заводтар, машиналар болгаш тудуушкуннар тургустунмас. Тараа дээрге, бистин чагаай амыдыралы-выс болгаш аас-кежиткиг чоруувус болур. Мен бодумун Төрээн чурттуу улам артык байлак болгаш күштүг болурун көөр — мен. Моон журунда стахановчу өзү-биле эки ажилдаарынын кызар мен» — деп ол хову кораблинин дуржулгалыг капитаны чугаалаан.

Сентябрь 23-те, Кызыл хоорайга эш Бюрийоу Тайбын камгалалын Тыва область комитетинин кежигүнүгө, Совет Эвилелинин найсылды — Москвага болур тайбын талаакчыларынын үш дугаар Бүгү-делегей конференциязынга баар төлөк сооган.

Механизаторжуларын, колхозчуларын күш-ажалчы чединкинеринин дугайын районун «Кызыл туз» солунунун арыннарынга, хаяа солуннарынга болгаш агитхуудустарга агитаторлар бижи турар. Чижээ, Ленин аттыг, Ворошилов аттыг, Жданов аттыг болгаш «Искра» колхозтарда машина башкычыларынын тараа арылакчыларынын, тараа бастырыкчыларынын чединкини бүрүзүн агитаторлар ол-ла кежеэ өске колхозчуларга тайлыбыр-лап, оларнын дуржулгаларын ханз олсуннарынга бижи турар. Чангыс Ленин аттыг кезде ажал-агы артели дөжүт ажаал алышкынын үезинде 27 агитхуудустар үлгүлзи. Ол ажалга ВКП(б) райкомунун төлээзи коммунист эш Тембирел дыка дузалашкан.

Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыргырынын адаанга ат салышкынын «Кызыл туз» колхозтун кежигүннери кончуг ишил-биле хүлээп алган. Нияти хуралга колхозчуларын күзөл-соруун илеретпешан, комсомолчу эш Серен-оол мынча дээш:

—Америк-англи империалистер тайбынга ынакшылдыг улустарын кулдарынын күзеп турардыр. Оларнын оозу черле болдучумас! деп бистин чурттуу кижилейн, чер-бөм-бүрээзин ак-сеткилдиги бүгү кижилерин чанчаар чугаалап турар. Бистин бригаданын кежигүннери Кыргырынын адаанга колдарынын үжүүн салып тургаш, кылгыр ажалдын хун нормазын 130—140 хуу чедир күүседирин хүлээп алдыкысы дээш.

Оон соонда бүгү колхозчулар артелидин ажал-агынын быжыглаар дээш чаа күш-биле ажаалдап кирипкелер. Тараа кестирер машина-биле Дамма-Кыс, Шаймак, Маскы олар хүнде 3 ганы кестирер тургаш, 5 га чедир кестирип турар апарган. Ол колхозтиг белеткеленин планын 100,6 хуу, силос салышкынын 183 хуу күүсеткен.

Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыргырынын адаанга ат са-

лып тура, районун үлетпүр комбиндинин чаныкчызы эш Некрасовтун чугаалааны: «Бистер тайбынын күзеп тур бис. Бистин ак-сеткилдиги стахановчу күш-ажалчыс тайбынын камгалаарыны болгаш быжыглаарынын үндесин болгаан» — дээш. Ол стахановчу бодунун сөзүн алдарлыгы-биле ээлеп, бажынын нарын херекселин казаар нормазын 200 хуу күүседи берген. Туубу кылдыр салбырын коллективти тайбынын ээлчэнге туржуп, улуг күженишкенин-биле ажаалдап турар. Элээн хөй ажалчылар ам ажал нормазын 130 хуу чедир күүседип турар.

Шагаан-Арыгга МТС-тин ажалдакчылары кезде ажал-агы ажалдарынын талазы-биле керээлг хүлээлгелерин күүсетпешан, колхозтарын мал ажалынча болгаш бұдурулге тудугларын, база колхозчуларын чуртталга бажынарынын тудуг планнарын күүседиригге дузалажыр деп шийтипирлөп алганнар. Оон соонда Дмитров аттыг колхозтун 780 кубометр, Ленин аттыг колхозтун 700 кубометр тудуг ыкыж сөөртүп берген. МТС-тин ыш дилер черинде Киров аттыг колхозтун 2000 кубометр кире ыкыж дилдиген.

Кыгырынын адаанга ат салып тура, Жданов аттыг колхозтун даргазы эш Кук мынча дээш:

— «Тайбын тургузучу күш-ажалды чорудуп турар совет кижилер бистер үр болгаш быжыг тайбынын кончуг күзеп турар бис. Бистин бүгү угаан-бодалымыс, бүгү күженишкенимис бүгү делегейге тайбын чөленгити — Совет Эвилели улам артык күштүг болгаш күчүлүг турарынча уланган туруп турар.

Бистин чуртувус бодунун туруп келгенин баштайгы хүнириден эгелеш-ле тайбындын политиканы, улустар аразында эп-найралды политиканын чагылыш чокка чорудуп турарынга бистер чоргаарынын турар бис. «Тайбын» деп ыдыктыг өсө Улуг Октябрын кызыл тугунда бижитинген. Ол тиллелгелг туку большевик партия, Ленин — Сталинни партиязы көдүрүп үндүргөн.

Бистин казаавыстын тайбынга ынакшылдыг даштык политиканы Совет Эвилелинин хөй националдыг бүгү улустары деткип турар. Бистин күруенин сталинчы даштык политиканы болза, коммунистг нийтиледин тургузукчузу — совет улустун эрге-ажын, күзөл чуктулун болгаш бүгү бурунгаар депшилгелг кижичи нийтелинин эрге-ажынын хараылап турар» — дээш.

Бо колхоз районда тараа белеткелдеринин планын бир дугаарында күүсеткен колхозтарын бирээзи. Нийтелиштерин малга чөмөр белеткээринин планын ажыр күүсеткен.

Мичурин аттыг артелидин хуралында колхозчу Серенмаанын чугаалааны:

«Кажан тайбын дугайын чугаалажып турда, чер-бөмбүрээнде эн-ше үнелиг кижини — улуг Сталиннин ову-хевири меза караамын мурунуга көстүп кээр. Сталин болза, бистерни, бөдүүн кижилерни тайбын дээш, коммунизминн херээ дээш күш-ажалчы, демиселче баштап олурар».

Улуг-Хем районун ажал-ишчилери Совет Тыванын бүгү ажалчы чону-биле кады, бүгү совет улус-биле кады беш улуг күруелерин аразында Тайбынын Пактызын чарар дугайында Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыгырынын адаанга аттары чангыс эп-сеткилдиги салып турарлар.

Д. РЫЛОВ.

Чединкини улам быжыглаар

Бистин областын бир ырак району болур Өвүрге бир дугаарында тургустунган колхоз Дус-Даг сумузунда «Совет Тыванын беш чыл ою» колхоз болур. Ол колхоз үр эвесте—1948 чылда тургустунган.

Бо аразында анык колхозтун ажалында эвээш эвес чединкинер бар. Ниятинин мал ажалын өстүренин үш чыл күруе планын колхоз 1951 чылда 115,6 хуу күүсеткен. Колхоз бо чылын бирээзинге-ле 400 хөй кирер үш кажааларын, 20 ат кирер эки шынарлыг бир кажааны туткан. Ам инек малга 2 кажааны тудуп турар. Оон-биле кажаа тудар планын бүрүн күүседири болгаш бар кажааларын септелгезин катар чорудуп турар.

Колхоз бо чылгы тарылга планын 138 хуу күүсеткеш, оон чайгы ажаалгазын агротехникти чурем өзүгаар эки чоруканынын түнелинде чаагай дүжүттү өстүрүп алган. Чаагай дүжүттү колхозчуларын эрес шудургуу күш-ажалы-биле чогуур өйүндө ажаал алган болгаш күруеге дужаар тараа планын район иштиг бир дугаарында 107 хуу кылдыр күүсеткеш, үрезин фондустун уруп алган, күш-хунунун баштайгы авла-сызы кылдыр колхозчуларга 1,3 килограмм тарааны тыывкан. Чыл өтчөдүндө бир күш-хунунг 4 килограмм чедир тыпсыр деп турар.

И. ТОРЖУ.

Колхоз школазында

Улуг-Хем районун Шагаан-Арыгда «Кызыл туз» колхоз школазы организаастатпанынганда бээр 5 чыл ашкан. Бо аразында ук школа чаш салгакчыларын коммунистг өзүга кижизидеринин херээн үргүлчү чединкинерин шийтипирлөп, өөредилгекижизидилгели ажалынын денелени-биле, ам районун база бир эки школазынын бирээзинге санадып турар.

Школа организаастатып турар үеде 27-ле өөреникчилгиг турган болза, ам 100 өөреникчилгиг, 6 башкылыг чеди чыл школазы болу берген. Школанын башкылары сан талазы-биле эвээш болза-даа, чангыс денелг, быжыг коллектив болуп турар.

Школа эргелекчизи эш Тандар-оол башкыларын болгаш бүгү колхозчуларын күжүн школан догдандыр эки организааап шыдааны-биле бо чылын школа бодунун ажалын эи хынамчалыг белеткеп-биле эгелешшан, өөредилгенин база-ла чединкинин үргүлчүлүг турар. Ш

Мал кыштагладышынын белеткелин күштелдирер

Нийтинин продуктулуг мал ажы-дын өстүреринин үш чыл планын чедилешкенин күөсөдиринин бир кол чүүдү болза, малга четчир санын чечнерни болгаш оран-саваны чогуур үзүндө белеткери болур.

Бий-Хем район мал чечнери белеткээринин планын октябрь 5-те 105,1 хуу күөсөткөн. «Красная звезда» колхоз (даргазы Махтар, партия эе организациязынын секретари Шойлаа) нийтинин малынга четчир санын чечнери белеткеп, силос салышынын планын күөсөткөн. Бригадир Бүдүчөинин башталгазы-биле тудур бригадазы чаа хевирини бир аът кажазын тудуп дооскаш, хаан кажазынын тудуун доозар чедип тураар.

Район иштинде чамдык чедишкенин бар болза-даа, район ийти-нин малына чем белеткээринин планын ам-даа чедир күөсөткөн болуш мөлдүн чаа кажазаларын тудуушкунун, эрги кажазаларын септелгенин кончут оожум чорудуп тураар.

Эрткен чылын Ленин аттыг, «Искра» база өске-даа колхозтар кыштаглашынга багай белеткенинде кышкы үеде мал ажылынын талазы-биле берелерге таваржып турган. Ол кеземчени дүжүт ажаап алышынынга чедир сактып, элэн айнышынынга ажылдап турган болза, кажан дүжүт ажаап алышкыны дүдүктөп эгелей бергенде сонгаар мал кыштагладышынынга белеткеди чамдык колхозтар шуут утуккан чүүд бар. Ам «Искра» колхоз (даргазы Никитин) сизен белеткелинин планын чүглө 30,2 хуу, «Май

1-зи» колхоз (даргазы Береговой) 31,9 хуу күөсөткөн. Ленин аттыг колхоз (даргазы Целилев) кескен талааларынын эки шынардыг саванын бөлүп албаан, оон-даа өске колхозтарда саваң четче бөлдүмөйн тураар.

Мал кажазаларынын тудуу болгаш септелгелери районда кончут багай чоруп тураар. «Май I-зи» колхозта кажазанын тудуун ийи чыл иштинде үргүлчүлөп тураар. Ол шыкаш Кочетов аттыг колхозта тудуг ажылы шуут соксаан, аът, хаан, бызаа кажазаларынын септелгенинче ам-даа кирбээн. «Победа» колхозта тудуг бригадери Көк-оол колхоз даргазы Козловтун чөпшээрли-биле тайгага тооруктап чораш келген. Оон бээр тудуг ажылы ол колхозта база соксаан.

Районнун колхозтары нийтинин малын өстүреринин үш чыл планын күөсөдип болурунун бүгү аргалары бар: колхозтарда төрүүр малдарынын саны хөй, оларнын чаш төдү удур немежил тураар. Ам кол сорулга болза, кыштаглашынга белеткеди дүрген доозары болур. Тараа саванын бурун ажаап алышынынга хөмчөн алып, тудуг бригадаларынын ажылы шуут эле организастап, туттунмаан чаа кажазаларын тудуун дүргөдир, эрги кажазаларын септээр дугайында боттук хөмчөлөргө алып. Районнун көдээ ажил-агый килдинин, колхозтар даргаларынын ам хунунун эң чугула айтырыш болуп тураар хүлээлгези мал кыштагладышынынга белеткел болур.

М. КАВАА-САРЫГ.

М. Чадамбанын трактор бригадалары Сүт-Хөл МТС-тин бригадаларынын бир черинде. Бригадир Чадамба Тайбың талалакчыларынын область конференциясыга төлөөгө чорашан.

Чурукта: Монгуш Чадамба. Чуруу А. Ермолаевтин.

Колхоз төвүнгө концерт

Областын национал театрынын артистери чоокта чаа Каа-Хем районун «Сталинч орук» көдээ ажыл-агый артелинин колхозчуларынга концерт көргүскөн.

Чус ажык колхозчулар концертин кончут сонуурган көргөнгөр. Ылаңгыя орус композиторларнын чогаалдарында алган үзүндүлөр кирген ырлар, шүлүктөр кончут солун болган. Артистер Музук, Хүргүлөк Севильбаа, Такпай, баянист Лаптан оларнын күөсөткөн ырлары, шүлүктери, музыкалары көрүкчүлөрн дыка сонуургаткан.

Концерт эгелээринин мурунда артисттерин удуруткучу эш Музук «Уран-чүүлдүң ажык дуазы» деп темалыг лекцияны кылган.

Д. БАЗЫР-ТАРАА.

Бөрү-биле демисел

Эрэн районнун Нарын сумузунда «Коммунизмге орук» колхозтун кижигүннери эштер Кен-Дарма, Баазын олар колхозтун малдарынга хора чедирип тураар арзатан бөрүлөр-биле демисежиринге аваангыр адыгжызын көргүзүп, бо чылын 4 улуг бөрүлери үдүргөнгөр. Олар бөрү-биле демиселди моон сонгаар уламан дымзыдарын хүлээнип тураарлар.

К. НЮРЗАТ.

Атомнуг чепсек дугайында „Правданың“ корреспондентизинге эш И. В. Сталиннын харызын даштыкыда канчаар көрүп турары

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. Октябрь 12-де «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталиннын харызын болгар парлаалга калбаа-биле тайылбырлавышаан тураар. Октябрьдын 12-дү үнгөн «Отечествен фронт» солун болгар херэеженнерин чагааларын парлап үдүргөн. Сураглыг хөй-ниитичи дөйтөл Рада Годорва мынча деп бижип тураар:

— Фабрикаларда, заводтарда болгаш суурларда бистин ажылыг херэеженнерин тайбынын эчкээнде турупканнар. Бистин херэеженнерин ортузунда империалистернин агресси планнарын чүгенээрине чүткүвейн тураарлар чок. Мынчангаш ам тайбын дээр улуг демиселчи Сталиннын сөстери болза, тайбынын күштери реакциянын күштерин тилээр дээр чорукка улуг идегелди болгаш бүүрелди биске сиңиртирп тураар ол-дур. Тайбын дайнын тилээр. Бистин уруулары-ыс тайбынга чурттаарлар, чүгө дээр, бүү чурттарынын уластарынын тайбын дээр демиселин улуг Сталин сорук кирип тураар.

Болгар чогаалчылар эвилелинин органы «Литературный фронт» солун «Сталиннын үчү» деп эгелей мурунку чүүдө мынча деп бижип тураар: Совет Эвилели биле америк-англи империалистерин атомнуг чепсекке болгаш оң корудаланын дугайында айтыргы ийи анги хамаарылгаларыг чоруу болза, чүгө ийи лагерлерин политказынын болгаш сорулгаларынын өске-өскө болуп тураарын эвес, харын оларнын моралинин бот-боттарынга удурла-нышкаан херечилеп тураар. Империалистер болза, дарлакчулар болгаш мөлчүкчүлөрн бөлдүрүп эрге-ажынын хамык чүдөдө Бедик көрүп тураар болгаш улустун эрге-ажыктары хөлекке албайн. Олар дөйтөлгө өлүм-чидим, аш-чуг, үргээшкенин, өрттөр болдурарлар.

Совет Эвилели болза, уластарынын эрге-ажыктары болгаш оларнын аас-кежи дээр демиселди хамыкка бедик көрүп тураар. Совет Эвилелинде кижилери, оларнын амдылар чуртталганын үнөлөп тураар, мынчангаш совет казап болза, тайбынны камгалаар дээр демиселди бодунун кол сорулгазы кылдыр салып тураар. Атомнуг бомба дугайында эш Сталиннын харызы чүглө шөлзөн байдал-биле болгаш тайбынны күштеринге быжыг бүүрел-биле сиңиркен эвес, харын кижини төрөлтөнгө ынакшыл-биле база сиңиркен. Эш Сталиннын сөстериинге бистин улузувус магадаль-биле ужуражып тураар. Совет Эвилелинин тилелгелеринде олар боттарынын тилелгезин, демократтыг дөйтөлгө бүү кижилеринин тилелгелерин көрүп тураарлар.

АЛБАНИЯ

ТИРАНА. Октябрь 12-де «Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталиннын харызынга Албаниянын ажылчы чоннарынын харын унерин албани солуннар парлавышаан тураарлар.

Эш Сталиннын харызын танышкан хуралдарга чүве чугаалагылаан, албан бүүрүлгелерин ажылычынары болгаш албан-хаакчытары болза, депшилгелей бүү кижини төрөлтөткенни улуг баштыкчынын сөстериинге боттарынын изиг дөйтөлгөзүн илередип тураарлар.

Сталин хоррайдга нефть үлестүрлеринин бириг бүүрүлгө чөптөрүнүн начальниги Пандели Феро мынча дээр: «Совет Эвилели тайбын дээр, кижини төрөлтөткенни аас-кежиктиг чуртталгазы дээр туруп тураар деп чүвеге бис ам база шыныккан бис».

«Эш Сталиннын айтып турары шыкаш, атомнуг бомбанын талазы-биле бүү-дөйтөлгө контрольн тургузары дээр маллаон-миллион бөдүүн кижилерин үнүнге бодунын үнүмүнү катыштырып тур мен» — деп төкарь Нефтали Мита дөйтөлгөзүн.

Вьетнамдын демократтыг республиказы

ШАНХАЙ. Октябрь 12-де Вьетнам информаттыг агентиледе Сонгу Вьетнамдын мынчалыг дөйтөлгөзүн турар: Вьетнамдын катышкан национал фронтунун органы «Куу Куок» солун болза, «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталиннын харызынга колбаштыргы редакциялыг чүүдө «Тайбын болгаш демократиянын бүү-дөйтөлгө лагерин дээр баштыкчынын дөйтөлгөзүн тергин чугулазын» демдегелеп тураар.

Совет Эвилелинче болгаш улус демократиязынын чурттарынынга дайын кысыкчылар атомнуг бомбалар-биле халдаар деп бодан тураар ужурунда бодун болгаш демократтыг дөйтөлгө камгалаар төлөөдө, атомнуг бомбаларны Совет Эвилели бүүрүп үдүргөр апарган деп солун бижип тураар.

1949 болгаш 1950 чылдарда Катышкан Нацияларнын Организациязынын Кол Ассамблеязынын хуралдарында атомнуг бомбаны хоругдаарын болгаш атомнуг энергияны бүүрүп үдүргөр талазы-биле бүү-дөйтөлгө контрольн тургузарын Совет Эвилели күштүү-биле саналдап турган. Ынчалза-даа, америка болгаш англи идегеттерни кара сакшыг арга-мерелеринин ужурудан ол саналдар хөй удаа хүлээп алдырмай турганнар.

«Бодунун харызында Генерал-сисмус Сталин болза, атомнуг бомбаны бүү чурттар хоругдаары дээр база атомнуг энергиянын бүү-дөйтөлгөзүн талазы-биле бүү-дөйтөлгө контрольн тургузары дээр туруп тураар Совет Эвилелинин туржуму база катап бадатык болгаш атомнуг энергия чүглө тайбын сорулга-ларга ажылаарынга бүү-дөйтөлгө ужурул деп дөйтөлгөзүн деп солун уламчылап тураар.

Ынчангаш Совет Эвилели болза, тайбынын камгалаары болгаш кижини төрөлтөткенни массалыг узуткаакшы-дан камгалап алыры дээр чөйтөлгөш чок туруп тураар. Оон-биле холбаштыр бүү дөйтөлгөзүн уластарынын Генерал-сисмус Сталиннын атомнуг чепсекти хоругдаарын негеп тураар харызын изин-биле байырап тураар. Бүү дөйтөлгөзүн Генерал-сисмус Сталинга болгаш Совет Эвилелинге баштакка ажылчы чоннары болза, атомнуг чепсекти хоругдаарын болгаш беш улуг күрөөлөрнин аразынга Тайбыннын Пақтызын чарарын шиптирли-биле негеп турарлар».

АВСТРАЛИЯ

СИДНЕЙ. Октябрь 12-де «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталиннын харызын тайылбырлавышаан, «Трибун» солун «Сталин атомнуг бомбаны хоругдаарынын дугайында чугаалап тураар, АКШ оон ажылаашкыны-биле кижанып тураар» деп чүүдө мынча деп бижип тураар: «Сталиннын харызы бүү дөйтөлгөзү тайбынын совет политиказын тодаргай илереткен. Совет Эвилели атомнуг бомбаны чүглө ажылаарынга удуур эвес, харын оон хоругдаары, оон бүү-дөйтөлгөзүн соксадыры дээр туруп тураар» деп чугаалааш, Сталин болза, атомнуг чепсекти хоругдаары дээр демиселди совет политиказын тодаргай айткан. өске туртарны коргудар болгаш контактаар аргалыг болур дээр, база «атомнуг чепсекти дуазы-биле он-он болгаш чус-чус муң тайбын чоңу өлүрүп кыар» дээр, Катышкан Штаттар атомнуг бомбаны бүүрүп талазы-биле монополистер болурун күзөп тураар дугайында оон чыгаркчыларын Сталин буруудаткан. Сталиннын дөйтөлгө болза, дайын кысыкчыларынга сүрлүп сактыдыры болуп тураар... «Кижини төрөлтөткенни айтыл чок чоруу болза, улустун тайбынче күзөл ссруун хөлекке алырыче дайын кысыкчыларын албааптар бөдүүн кижилерин ындай мергежилденде хамааржыр» — деп солун түңнелинде бижип тураар.

(СЭТА).

Чылгы мал ажылын экижидип тураар

Чылгы малдын баш санын өстүреринин планын Чаа-Хөл районнун чеди колхозтары 1951 чылда 14,5 хуу ажык күөсөдип тураар. Оон иштинде Ленин аттыг колхоз чылгынын баш санын өстүреринин планын 15,3 хуу, Сталин аттыг колхоз — 16,1 хуу, «Победа» колхоз — 8,1 хуу, «Бай-Булуң» колхоз — 16,9 хуу ажык күөсөткөн.

Төрүүр бөлөр чыл-чылда өзүп тураар. Чогуур планынга удур чеди колхозтарда бөлөр 7,8 хуу өзүделгел болган. Колхозтар эрткен чылдарга бо-даарга, чылгы мал ажалганын экижиткен, кулунаарны чидирг чокка алган.

Ленин аттыг колхоз ажил аъттары чечнер-биле болгаш чыңгыз-аай төлөвүл өзүгээр кылган, чылгы, чырык кажазалар-биле эки хандыр-ган. Аъттар семис, күштүг денгилдег болуп тураар. Чылгычалар чылгы ажалганын экижиткен, мынчангаш оларга күш-хүнүңүн төлөвүр өскөн. Кыш чоокшулап келген төлөөдө, улуг чылгычы эш Ламажан

чылгыны улам эки оदारладып тураар, бо чыл дүргүзүндө үш катап солуп оदारладыр чаа одарлары шилип алган.

Сталин аттыг колхоз 50 ажык аъттарынга бир чаа кажазын тудуп белеткэн. Нийти чылгы бо чылын эки ойттуг Ортаа-Хемге тураар. Молотов аттыг колхозта улуг чылгычы С. Доржу, «Бай-Булуң» колхозта чылгычы Биче-оол, «Победа» колхозта чылгычы Балган чылгы мал кыштагалаар белеткелин дооскан. Чамдык колхозтар чылгы мал кажазаларын немей тургускан. Чылгы малдын камгалаарын күштелдирер сорулга-биле боос берелери, аксырларын мунарын шуут хоругдаан.

Районнун көдээ ажил-агый специалистери чылгы мал өстүрер дугайында партиянын болгаш чаа-жактын чугула шиптирлерин колхозчуларга таныштырып, оон-биле кады чылгы өстүреринин хөмчөлөрүн ап чорудуп тураар.

К. ОНГА.

Башкынын дуржулгазындан

Область Сөвединин депутады, Бай-Хаак чеди чыл школазынын ийги кладызын башкызы Н. В. Афанасьев болза, бодунун клазынын өөреникчилери эки өөренип дээр бүү күжүр салып тураар. Чангыс класска ийи чылда олурар чорукту болдур-базы-биле эш Афанасьев өөреникчилерин биллиниг денделинше үчөттү үргүчү чорудуп келген.

Материалды кошкак шипгээдип тураар ийникте, кызып өөренимейн тураар өөреникчилери ол барык кичээл санында айтырып турган. Ынчангаш ук башкы, ажылдын кандыг-чаа хевир бүрүзү, башкынын айтырыг бүрүзү, бодалга бүрүзү өөреникчинин бодандыра бээр болгаш өөреникчин бодунун кичээнгелин херек объектиге угландыра бээр кылдыр өөредигин мынчаар организастаан. Кичээл бүрүзүңгө көргүзүп материалдарын, класс самбынаарын, санаарынын таблицааларын, арифметикалыг хаяр-жакты болгаш өскелерин-даа херек-леп келген.

Урууларын шипгээдип алырынга арифметика талазы-биле эң-не берге бөлүк болза, 10-нун оранын эрткен 20-нин иштинде саннарны кадары болгаш казыры болур.

Бо болукту Наталья Васильевна баштай көргүзүп херекселдерине белеткел мергежилгелерин кылдырып тургаш, эртирп турган: саннарны бүүдүн онга чедир немээри, санаарны бөлүктөргө чарары, өске санын не-меп туруп, санаарны 10-га чедир чарары.

Белеткел мергежилгелерин соон-да онга чедир чангыс ораннын санаарны кадар болгаш казырыныче ол шилип турган. Ону мындыг-мындыг чурум өзүгээр эртирп турган: бириг катынар сан кылдыр 9-ту алгаш ийги санга 1-ден 9 чедир санаарны алган.

Саннарны кызып тура бодалганы мынчаар бижип турганнар: 12—2—1, 12—3 болгаш оон-даа өске. Аас-би-

ле бодан бүү бодалгаларын кыдырааштарга бижидип турган. 20-нин иштинде санаарнын кадар, казырын өөренири-биле холбаштыр көргүзүп херекселерин ажылавышаан, бодалгалары база чикчектерини бодадып турган. Оон дараазында темаларын өөренип тургаш, кичээл бүрүзүңгө эрткен темаларын үргүчү катаптап турган.

Наталья Васильевна болза, урууларын сөзүн байыдар сорулга-биле кичээлдерге бойдусче чорудуп турган экскурсияларын база ажыглап турган.

Бойдусту көөр, анаа ынакшыр болгаш ону камгалаарыга урууларын өөрөтпөшшаан, башкы бойдустуң болушкуннарынын болуп тураар чылдааанын хамаарылгаларын урууларга билдине бээр хире хевир-биле айтып турган. Ынчангаш оон-биле урууларга материаллыгыт мировоззрениин хевирлетиптип тыптырын эгезин салган. Бойдусче кышкы экскурсия кыштын, харнын, кышкы ыяштарын, шырыш үнүштеринин байдалынын болгаш арга-арылга-да аянарнын, куштарнын дугайында урууларын бодалыга тодаргай сактышынын артырган.

Ажылдын практиказынын үзүндө башкы урууларын боттарынга түнөл үндүртүп тургаш, оларга белең түңнелдер бээринден чаап турган. Бижимел ажылдарын үзүндө Наталья Васильевна урууларын боттары чызын тыпкан, оларын боттары эдил алып кылдыр чанчыктырып келген.

Ийги класстын орус дыл программасында ударение-биле хынаатыр болгаш хынаатынас ударение чок ажы үнөрдө деп тема бар. Ол тема районнун бүгү башкылары улуг кичээнге салып, башкыларын чөвүлөп хуралынга планнашыкынын кылып турарынын үзүндө-ле ол теманын дугайын чугаалажып турганнар. Дээр башкылар 3 ба-

лакнина (Березовка школазынын), Е. Лыкина (Бай-Хаак школазынын), А. Горинова (Балгазын школазынын) олар ол теманы мынчалар ажыла-дааннар: ударение-биле хынаатына бээр ударение чок «аз»-ын эргекте, оон дораан-на ударение-биле хынаатынас ударение чок «аз»-нын дугайын айтыр турганнар. А ол темаже шилчиринин бегинде урууларга ударениени эки таныштырып, ударениели болгаш ударение, чок үнернин, слогтары тодарларынга оларны өөредип турганнар. Ударение-биле хынаатынас сөстери тускай словарте бижээш, сөс бүрүзүңгө чуруктар чыпшырып алып турган. Көрүлө, сагындырыг болгаш чогаалдыга диакантыларны хөй-биле чоруткан. Кичээлдерге «сөстери ударение-биле хына» деп практикалыг оюн чорудуп турган: бир өөреникчи сагыш-биле бир сөстү самбырага бижип каар, а бүү класс ону хынаар болгаш немеле кириер. Анаа уруулар боттарынын көргөн чүүлдерин утпас чоруун сайзыратса чогуур таблицааларын ажыглап турган. Номчулга кичээлдеринге грамматиканын кичээн-геилден адырбайн турганнар. Башкылар номчул турган өөреникчинин кичээнгелин оон номчул турар сөстери-нче болгаш оларнын шын бижилгезинче угландып саккарып турганнар. Оон соонда өөреникчилерден кандыг бир сөстүн шын бижирин айтырып турганы-биле ол байдал кичээнгелиг номчуур чорукка өөреникчилерин чаңчыктарган.

Дээр башкыларын ажылынын үзүндө кичээл бүрүзүңгө материалды аар, чик деп ылгавайн, хынаачылыг белеткенир дүрүм колдал келген, кичээл планын тургузуп тураар үеде, оон кезек бүрүзүн, урууларга айтыр чаа сөс бүрүзүн боданып, уруулардан кымын айтырырын демдегелеп алып турган.

Класска ажил үзүндө бүү өөр-

еникчилерин ажылыг бүрүн хаара тудуп тураар. Айтырыгы бүгү класска салгып, ону харыяларынга белеткенип алган соонда, ортумак чергелей өөреникчини кыйгыраар. Бир эвес оон харызы долу эвес болур болза, өскөлөргө немедир, оларны мөңгөпөп катыштырылшаан, ниити түңнелди үндүрүш. Ол түңнелди арай кошкак өөреникчилерге катаптадыр.

Өөредилге үзүндө кичээлди дөйтөлгөзүн оон чырып болбас деп ол башкылар санал турар. Биче сеткилдиг чоруктук кичээлди эгезин ап көрүүлери. Бодунга мөңгөргө чөргелер урууларга элээн нарын онаал-галар берип каар, чүгө дизе, күөсөдилге үзүндө оларга чамдык бергелер таваржып келир. Ол болза, ажылдын бергелери оларга база таваржыр болгаш моон-даа артык кыздар чорукту урууларга билиндирер элээн ол.

Кошкак өөреникчилерини смак кирип, боттарынын күжүңгө бүүрелдиг болурунче хөй-эрт кириер. Кошкак өөреникчинин эки түңнелдиг ажылын коллектив экинчи чедишкенин көрүп дээр, класска оон-биле бадтыктыдыр. Коллективтин сана-лы кошкак өөреникчинин өөредилгезинге улуг рольдыг болур.

Кичээл үзүңгө өске чүве кыла бээр өөреникчилерге кол хайгааралды салып тургаш, башкылар классын долу кичээнге чедип ап тураарлар.

Бай-Хаак школазынын башкылары эштер Зибарова Г. Д. Ключникова Т. В. болгаш Владимирова школазынын башкызы эш Чайкина олар бажың онаалгаларын үргүлчү деп туралар. Класска багай демектер чок болуун дээр, ол башкылар кошкак өөреникчилерге боттарында шынар өөреникчилеринде даа талазындан өй-шанда дузаны чедирип тураарлар. Кошкак өөреникчилерге кичээл үзүндө база улуг кичээнге салып: самбырага үргүлчү келдирер, чаа материалды оон билгени хынаар болгаш уч материалды оон билип алганын эки өөренип ту-

рарларын билип алганы-биле денеп көөр.

Өөредилгенин баштайгы хүнеринде үстүндө башкылар уруулар-биле мындыг темаларга элээн каш беселелар чоруткулааннар: уруулар школада чүгө келгенил, кажан өзүп келгеш, олар кым болурун күзээрлерил? Ол беселеларга бистин социалистиг күрөөнестин үндөилекчилери Ленин биле Сталиннын дугайын чугаалап турганнар. Ленин биле Сталин бистин чуртувуса чүгү кылганыл, оларга бүү чурт чүгө ынак деп чүвенин дугайын олар урууларга билиндири-биле тайылбырлап турганнар. Анаа үндөйлөш мындыг түңнел үндүргөнгөр: «Социализмдин чуртунга ажыктыг, эки ажылдакчы болур дизе, өөренир, эки болгаш кончут эки өөренир херек» — деп «Совет школачыларынын ыры» — деп шүлүктү (3-кү класска) өөредип тураар өйде башкылар, партия, совет казап болгаш эш Сталин уруулар дугайында канчаар сагыш салып турарынын дугайын чугаалап турганнар. «Аас-кежиктиг чаш назын» деп монтажты уруулар көргөнгөр. Оон-биле кады капиталдын чурттарында уруулар канчаар чуртталга турарын база көргүзүп турганнар. Оон соонда мындыг түңнел үндүрүп турганнар: «партиянын, совет чакантын болгаш эш Сталиннын сагыш салышынынга хары кылдыр чүглө «5» болгаш «4» демдектиг кылдыр өөренип, оон соонда мынчаар ажылдаар» — деп.

Орус дыл болгаш арифметика талазы-биле Владимирова школазын 4-кү клазынын (башкызы З. Ганцева) өөреникчилери быжыг билгени алганнар. Ол башкы кичээл бүрүзүңгө көргүзүп материалдарын чөп хереклеп, экскурсиялар организастап, дуржулгалар чорудуп турган. Бойдус кичээлдеринге лаборатордуур ажылар чорудуп турган. Оон темалары: «агаар», «хөрүзүн», «металлдар», «чүрбүүшкүн» дээр оон-даа өске.

Дыл, арифметика болгаш өске-даа эртемнерин кичээлдеринге кижизи-

дилге ажылдарын база аралаштыр чорудуп турган. Литература кезээнин чүүлдерин (чай, күш, кыш дугайында сактышыкчынарын) эртип тураар үеде өөреникчилер чылдын январь-бүрү үелеринде бойдустун январь бүүрү байдалдары-биле таныжып турганнар. 3-кү класска урууларнын география болгаш төвөгү материалдары-биле таныштыра арга чорутуруп келген. Анаа шаанда бодунун хамаарышпас чоруу дээр демисежип чорашан ага-өбөөргө урууларнын январь чоруу кижизитинер турган. Бодунун Төрөөн чурттунга оон уластарынга ынаа болгаш оларга бердигени урууларга кижизитинер. Оон-биле чергелештир Төрөөн чурттуң дайызыннын көөр хөвүн чок чорук болгаш бичириден-не тайбынче чүткүлдүг чорук урууларга тыптыр.

Грамматика кичээлдеринге кижиктер кылдыр өөреникчилерге кижиктик характерлиг домактар болгаш дөрт одурулуг шүлүктөр бердиген келген. Кичээл: «Төрөөн чурттуң ынакшыр херек!» «Төрөөн чуртуң камгалаар херек!». «Шынныг херек дээр эрес-мадырлымы-биле, дидим тулчуп кириер, маадырлар!» Уруулар кайгамчык аяныг орус үлөгөр чугаалар болгаш чечен мындыг домактар-биле чугаалаары

Тайбыңа ынакшылдыг улустар тайбың дээш демиселин күштөлдирип турар

(«Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солунуң арыннарында)

Бухарестиге «Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солунуң ээлчеглиг 38 (150) дугаары үнгөн.

«Марксисч-ленинчи теория-биле мога-шылга чок чепселенри — коммунистерниң хүлээлгези болур» деп аттыг мурнуку чүүлүңге солунуң бижип турары болза, бүгү чурттарның коммунист болгаш ажалчы-партияларының күжү болгаш тилегирибес чоруу түдөл дээрге, боттарының бүгү ажал-чорудулгазынга, боттарының стратегиясынга болгаш тактикасына оо партиалар марксисч-ленинчи улус теорияга удурутуп турарлар, ол теория болза, нийтилеп хөгжүлдээниң хоойулары эртем ёзуу-биле ажыдып берип турар болгаш ажалчыларның революстуг демиселинин удуртууга-на оо хоойулары ажыгларынның оруктары айтып берип турар.

Коммунист болгаш ажалчы партиаларның мурнунда турар улусна нарын болуп барчылар идеолостуг, политиктиг болгаш организастуг сорулгалар база массаларның политиктиг идепкейинде каян-даа көстүп көрбээн өздүлгези болза, партианың удуртукчу каадырларына, бүгү коммунистерге бедиткен негелдери хүлээлип турар. Олардан марксисч-ленинчи теорияны билдери болгаш практиктиг ажал-чорудулганың каныгы-даа сорулгаларын шийтирээринге агаа удуртуруп билдери негетинип турар. Ол билдири болза, коммунистер боттарының идея теориктиг деннелин мога-шылга чокка бедилери-биле кызыкмак ажыдаарындан шингээтинип адынып турар.

Түннелинге мурнуку чүүл мынча деп айтып турар: «Каадырларын марксисч-ленинчи кижизидилгезин көдүрүп, сайыратыпшаан, бүгү чурттарда коммунист болгаш ажалчы партиалар оо-биле калы империалист дараалдан ажалчы чоңарны хостаарының улус херээнге, тайбышың, демократияның болгаш социализмниң херээнге туюлунга чедир бердиген чүс-чүс мун болгаш хөй миллион турштуг болгаш коргусч чок революстуг демиселчилери кан дег дадытырып турарлар».

Солунуң бирги арнынга америк империалисттерге удур «тайбың дээш, улустарны демиселиңе холбашкан хөй материалдар парлатынган. База үйдө Американы Катышкан Штаттарының, Англияны болгаш Францияны даштыкы херектер министрлериниң агрессии Атлантика эвлинче Барын Германия доп-дараан киирериниң дугайында чөвүлест хуралының агрессив шийтирлерин сойгаландыр илередин турар «Дайыш кысыкчыларының Вашингтон сүлдээзи» деп аттыг редакцияның чүүлүн парлаан.

Солунга Испанияны Компартияның Политбюроунуң кежигүнү Энрике Лиестерин «Блурүкчү Франко Испанияны АКШ-тын шериг баазы кылдыр куулдуруп турар» деп аттыг чүүлү парлатынган. Автор мында мынча деп бижип турар:

«Америк империалисттер болгаш оларның франкочу чалчалары болза, америк колонизацияга, бистин чуртувусту шериг баазаны кылдыр куулдуруу дүргедеринге херек жийтерини шуут ажыдып берип турар дугурулгаларын эңне ыят чогу-биле мегелеп парлап үндүрүп турарлар. Ам Мадриде «Баракса», Барселонада «Мунтас», Севилде «Сан-Пабло», Валенсияда «Манисе» болгаш Лугода «Росас» дээр аэропорттар америк-якиликерге шилчир дээрзи ам тодаргай аппараттар. Испанияда 55 аэропорттар, 57 аэродромнар, гидросамолеттарга херек 9 баазалар туруп турар, оларның кези чоокта чаа тургустунган, а мынарга оон артканыраа сөөлгү 6 чылдарыңа дургузунда улам көзүлгөттүг болгаш септетинген болуп турар. Ол бүгү белеткелдер болза, АКШ-тын чингине штабының планнарыңа эзугаар кылдынган болгаш Катышкан Штаттарның инженер-техниктиг күштериниң удуртулганы-биле чорутуңган».

Испанияны америк империалисттерге ыят чокка садып турарының оруу болза, хөй-хөй испан солдаттарның караан ажыдып берип турар болгаш олар болза, америк сержантыларның дуаалдарыңа күсседир кара-байчы таңнылдарыңа кандыг чаржынчы ролон оларга белеткеп турарын биле бээрлер, ол ыят чок орукче Франко шагда-ла кирген деп автор демделеп турар. Бистин то-рөөн чуртувустун амидралында бо амгы шийтирлэг өйдө ол ыят чок сатынычы чорукту чүглө билер чорук канчап-даа четпес. Америк империалистерниң эрге-ажыктары дээш Испанияны бо кем-буруулуг, агрессии, үптөкчи дайынче киир-канди чайлар дээш бүгү испан патриоттарын ажал-чорудулгаларының чангыс эви ам эргежок чугу-ла болу берген. Америк империалистерни болгаш оларның франкочу чалчаларыңа чүглө көөр хөннү чок болур болгаш чүдөксинип бак көөрү база-ла четпес. Долорес Ибарруриңиң бижеэни улус тыңчы чорук биле оларны билдиндир мынча деп харыылаар херек: «Испан улус якиликер дээш каян-даа дайыллашпас, испан улус Совет Эвилелинге удур каян-даа чаалашпас, оон ады болгаш үлөгөр-дуржулганы тайбың дээш, база демократия дээш демиселге бүгү испан улуска дузалар турар болгаш оо сорук кииршип турар» деп автор уламчылап бижеэн.

Ол солунга Францияны коммунист партиязының Политбюроунуң кежигүнү Этьен Фажоннуң «Октябрь 7 болгаш 14-те Францияга болур дээн Францияда кантоналдыг сонгулдаалар мурнуу чарында» деп аттыг чүүлү парлатынган. Авторниң бижип турарыңа эзугаар алдырга, бо чылдың июнь 17-де болган парламент сонгулдаалары дээрге, Францияның коммунист партиязының улус тилегири болганнар. Бүгү-нүнти бадылаашкын болза, Францияда бир дугаар чергени партиязының Францияны коммунистерниң тур-жун шынызыктарын болгаш партианың массалар-биле эң чоок тудуш харылаашының чаа көргүзүүн берген.

Ол тилелге болза, бүгү-делегей талазы-биле база улус учур дузалыг болган. Ол тилелге дээрге, бүгү делегейде дайыш кысыкчыларын политикказынга мин бээр хире согушкуну таварыштырган.

Ам болур деп турар кантоналдыг сонгулдааларга коммунист партианың сонгулда платформаны тодаргай-биле таныштырыпшаан, Этьен Фажон мынча деп бижеэн: «Бистин кампаниясы болза, чурт-тун бүгү чоңунун чангыс эп-сеткилди дээрге, тайбының болгаш национал хамаарышпас чоруктун политикказының негелдериңге үндээ-литинип боттанып болурун болгаш ол политика болза база кижилерниң калы ажал-чорудулганың сонугуругалары илередин турары болгаш ам Францияны политикказы болуп болурун көргүзөр ужурул».

Америк партиядан келген чүрү-баазын политикказы Совет Эвилели-нин чугаа чокка топтап нүгүлдээр апарлар, ычангаш бистер болза, социализм чуртувисте сөгүл-сеткил кытыкчышына-быстын дугайып ыявалы база катап мегелдээр ужурул болзе. Ынчага тилелгеге херек чүүлдер бисте шуптузу бар: бистин шыңчы чорувусту бадыткан турар болушкуннар, угаангыр бол-гаш дидим чоңувус, арга-мергежил-ди партиязы, ажалчы ангының болгаш чуртун эрге-ажыктарыңа харылап турар чөптүг политикавыс бисте бар. Ол политика болза, бистин дүрүмнеривиске болгаш бистин баштыкчысы ш Сталинның айышкыннарынга шыңчы болуп турар».

Чехословакияны Коммунист партиязының ТК-ның Президиумунуң кежигүнү В. Носектин «Чехословакияда национал комитеттериниң ажалын улам ыкый экиждер дээш» деп пролетариат диктатуразының формазы болуп турар болгаш оон функцияларын күсседир турар куру-не эрге-чагырганың органына холбаштырган улус чүүлү парлатынган.

Румын-совет найыралдың айы

БУХАРЕСТ. Румын-совет найыралдың баштайгы хүннере Румынияны хоорайларына болгаш суурларына бүдүрүлгө болгаш политик талазы-биле массалыг көдүрүлүшкүн-биле демделгези. Бухарестиниң бүдүрүлгелериниң кол-лективтери, Решицинин болгаш Хунедоарын металлургичилери, Сталин хоорайның трактор тудукчу-лары, нефтичлер болгаш Трахов облазы база чурттуң өске-даа үлет-пур төптөриниң ажалчылары румын улустун совет улус-биле бузулбас найыралыга алдаржыткан

күш-ажалчы ээлчээне киргенер. Бүдүрүлгелерин хөй кезиниң кол-лективтери чылдын онаалгазын хуусаазындан 30—40 хонуктар бу-рунгаар күсседир деп хүлээлгелери берген. Оон мун ажалчылар Октябрьниң социалист Улус ре-волюциязының 34 чыл юнга алдар-жыткан чарышы кирген болгаш ноябрь 7-ге чедир бир болгаш ий чартык чылдың нормазын күсседир дээш демисежип турар.

20 муң бөлгүннерни катыштырып турар болгаш 4 миллион кежигүн-

Чыл сонгаар 1950 чылдын чайын-нда көдээниң болгаш хоорайны национал комитеттериниң эле тур-густунушкуну болган улустун хуралдарына национал комитеттер-нин ниити ажал-чорудулганын чу-гаалажып көргөн болгаш комитеттиң кежигүн бүрүзүн тускай чугаалаш-кан. Ажалчы чоңарның бүзүрелин шыныдып чадаан кижилерин ор-нууга национал комитеттерге чаа-чаа активчилерни сонган. Оон тү-нелдиге национал комитеттерниң составы дыка экижээн. Бир эвес шаанда ук комитеттерге ажалчы-нар 29 хуузу турган болза, ам олар 40 хуу болу бергенер. Амгы үеде национал комитеттер респуб-ликаны 15.369 чурттакчылыг черле-ринде туруп турарлар. Көдээде, хоорай-ларда, район болгаш область төптө-ринде национал комитеттерниң ке-жигүннери 249.364 кижиче чедир санатынып турар. Ол санче ызы-бурү комиссияларны болгаш дуза-лакчы органның хөй мун кежи-гүннерни база нөмөр ужурул, олар болза, национал комитеттериниң бүгү ажал-чорудулганыга идепкейли-биле кирип турарлар.

Национал комитеттер болза, бот-тарының ажалында дыка улус че-дишкенири чеди алганнар болгаш социализм тургузушкунунун херээнге улус салышкынны киир-генер. Ам оларны мурнунда чаа-чаа сорулгалар туруп турар, ук сорулгалар болза, бо чылдың февраль-де, июнде болгаш сентябрьде болу-лаан Чехословакияны Коммунист партиязының Төп комитетиниң пле-нумнарының шийтирлеринге үндө-идитинип турарлар.

Национал комитеттерни кежи-гүннерини аразындан Совет Эвиле-линде Советтер депутаттарының улус үлөгөр-хевирин боттарына шингээди алган чаа хевирин куру-не ажалдакчылары өзүп үнүп турар. Национал комитеттер болза, ажал-чы чоңарны чуртуу баштап эргел-ринче киирерин херээнге канчаар-ла аажок күчүлүг чөпсөк болуп тур-рлар. Улустун болгаш улус демок-раттыг республиканың дайыннары, дайынны империалист кысыкчы-лары болгаш оларны агентилери национал комитеттерни черлик араатанзыг байдал-биле көөр хөн-нү чокталып турарлар. Ол дугайың Бабице (Моравске Будевоице рай-онда) суурда ол черин национал комитетиниң үш кежигүннерин америк агентилери болгаш оларны эвилелчилери кулактарны болгаш реакциялыг шажыкчыларны дээр-бечилерин араатанзыг ёзу-биле үл-геткен бужар-бач олүрүкчү чоруу чугаалап турар. Ынчалза-даа улус эрге-чагырганы болгаш оон төлө-лекчилерин ангының дайынның шак мындыг өжөнниң халдаашкын-нары коргудуп шыдапас болгаш им-периализмни агентуразының удур-ланышының базарына херек күш-терни олар боттарыга тып алдыр-лар. Коммунист партианың удуртул-ганы-биле Чехословакияны ажалчы чоңары серемчиледи бедидип тур-рлар болгаш улус демократтыг тургузууга быжыглар, республика-ны камгаланыр арганы күштөлд-рип турарлар.

Солунга Австрияны Коммунист партиязының чингине секретари Фридь Фюрберттин «Партия ажал-чы дуржулга солчушкуну» деп чүүлү болгаш база оон «Австрия-ны Коммунист партиязында пар-тия организациларының бичелдир тургустунуулааны» деп аттыг чүүлү парлатынган болгаш Венгрияны ажалчы чоңар партиязының ТК-ның кежигүнү Золтан Биронун «Венгрияда партиязы каадырлар-ның идея-политиктиг кижизидил-гезиниң чамдык айтырылары» деп эгелиг чүүлү парлатынган.

Солунуң бо дугаарына Румы-нияны ажалчы партиязының Төп комитетиниң кежигүнү Сорин Тон-ун «Румынияны улус республика-зы парлалганы тайбың болгаш социализм тургузуу дээш демисел-де» дээр чүүлү, Ян Маректин «По-литиктиг чүүлдер» болгаш делег-терий информация парлатынган.

нүг болуп турар ССРЭ-биле хары-лааны быжыглар талазы-биле ру-мын нийтелип ажалчы чоңарны ортузунда организаст болгаш куль-тур-чырыдышкын ажалын чорудуп турар. Румын-совет найыралының, румын улуска Совет Эвилелинин дузаламчызын, социализм тургу-зушкунунун дугайында беседалар-ны он нийтелидин кежигүннери кы-лып турар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустуң армиязының Кол командьлалының дыңадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус демо-краттыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командьлалының октябрь 15-те дамчыткан медээниңде чугаалап турары болза, бүгү фрон-туларга Кореяның Улустун армия-зының катыжыкшыкынары кыдат улустун эки-турачы отрядтарының сырый деткимчези-биле америк ан-гли әжелекчилерин болгаш лысым-анчы шериглериниң кадмы-дошкун атакаларын ойтур шаварын үргүлчү-леп, оларны дриг күжүңге болгаш техникасына улус идириглерин та-варыштырып турар.

Төп фронтуга Кымханын мурнуу талазында болгаш Хванхонниң соңу талазында районга Улустун ар-миязының камгалал туружун чаза таварыш сорулга-биле 120 ажыг танкаларга, артилерияга болгаш увар-чүүлге деткикеш 12 калча-лыг атакаларны чоруткан америк

24-ку дивизияны болгаш лысым-анчы 2-ги, 6-гы дивизияларны атака-ларын Улустун армиязының каты-жыкшыкынары чедишкенин ойтур шапкан.

Чөөн фронтуга Улустун армиязы-ның кезектери Янгунун соңу тала-зынга районга дайынның 30 ажыг калчаалыг атакаларын чедишкенин ойтур шапкан.

Октябрьниң 15-те Улустун армия-зының зениттиг артилериязы бол-гаш дайынның самолеттарын келеп алар аджыгы-анчыларын отрядта-ры Анчүж, Саривонь, Вонсан бол-гаш өске-даа хоорайларын тайбың чурттакчыларын араатанзы-биле бомбалаарын болгаш пулеметтан боомаларын үргүлчүлөп турган дай-ынның 4 самолеттарын андара ат-кан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга чугаалажышкыннарының дугайында

ПЕКИН. Синьхуа агентилелинин тускай корреспондентининг Кэсон-дан медээлеп турары болза.

Ийи талаын харылаа офицерле-ри октябрь 14-те эртенгиңиң 10 шакта база катап ужурашкан. Бистин талавыстан ужуражышкына киришкенер — полковник Чан Чун Сан, полковник Цай Чэн-вель бол-гаш полковник Ли Бион Ил болгаш КНО-нун чөпсөктуг күштериниң та-лазындан — полковник Кинни, пол-ковник Мэри болгаш подполков-ник Ли Су Эн.

Бо удагы хуралга бистин хары-лаа офицерис полковник Чан Чун Сан бижик-биле санап кирип, кон-ференцияны катап эгелээриниң то-даргай хүнүн, шагын дораан чуга-алажырын негээ. Ийи талаын хары-лаа офицерлериниң октябрь 10-да 12-ге чедир болган ужура-жышкыннарына конференцияны катап эгелээринге хамаарышкан ай-тырыларын талазы-биле доду дугурулга чедиң алдынгачын Чан Чун Сан айткан.

Полковник Чан Чун Сан, ийи та-лаын төлөөлөрүн конференция-зын дүрген катап эгелээр-биле оон бөдүр хүнү болгаш шагын дораан

чугаалажып көөр деп бистин тала-ын саналын уду таланың эки та-ныжып көөрүңге, ол ышкаш октябрь 12-де КНО-нун чөпсөктуг күштериниң шериг самолеттарының Кэсонун хамаарышпас зоназын боомалан ай-ылыг болушкунун, ол ындыг болушкунун харылаа офицерлериниң хуралының чедишкенин болурунга шаптык катпазын дээш, харысала-галы-биле ону дүрген таарышты-рарына четчир хемчээлдиг үени уду талага бээр-биле ужура-жышкыны октябрь 15-че шилчи-дер деп санал киирген.

Полковник Кинни КНО-нун чөпсө-ктүг күштериниң талазы октябрь 12-де болган болушкунун харысала-газын тодаралары-биле болгаш шын түннели үндүрeri дээш, ол болу-шкунун истелгезин дүргениң дег чорудуп турар—деп, агаа ме-делгези. Оон полковник Кинни ха-рылааның офицерлерин октябрь 15-те эртенгиңиң 10 шакта катап ужуражырын саналдаан. Бистин та-лавыс ол саналга чөпшээрешкен.

Хурал эртенгиңиң 10 шак 35 ми-нутада төнгөн.

(СЭТА).

Кореяда америк интервентилерин чаа кем-буруулуг чоруунун дугайында илерединишкын

Кореяда америк интервентилерин кем-буруулуг чоруунун дугайында Швецияны шериг-хову госпиталиниң албан хаакчыдының меделгели

СТОКГОЛЬМ. «Арбетартидин-ген» солун Кореяда швед шериг-хову госпиталина ажалдап тургаш Шве-цияге делир чанып келген Хедбу-мин Кореяда америк интервенти-лерниң кем-буруулуг үүлгединиң дугайында чугаалаан меделелин парлап үндүргөн.

Американчылар швед шериг-хову госпиталиниң удуртукчуларына балыгланган корейлерни, Кореяны Улустун армиязының туттурган дай-ынчыларын, ол ышкаш лысыманчы шеригниң солдаттарын болгаш офи-церлерин эмвезин дужааган — деп Хедбум чугаалаан.

Американчылар эңне арын-нүр чок болгаш улустун дээрликтериниң ролин ойнаарын күзеп турарлар — деп Хедбум чугаалап турар.

Госпиталь черинде ажалдап тур-рар шведтерге, американчылар бот-тары дайын чорудулгаларына кир-жиринден ойталаарын оралдажып турар болгаш оларның орунунга өске

кижилерниң дайылдажырын, ханын төгөрүн күзеп турарлар-дыр — деп күзеп кирип турар. Олар, америкай-чылар чүг-лө командьлалар турар-лар—деп ол уламчылап чугаалаан.

Оон аңгыда Хедбум «Дескенер-ниң» лагерлеринде, азы америк интервентилерин күш-биле сүрүп алгаш келгени корейлерниң турар чериниң амыдыралының байдалы база кысказы-биле чугаалаан. Америк шериг эрге-чагырганы ол ла-герьерде турар кижилерниң байда-лын чингедип экиждер талазы-биле швед кызыл крестин төлөөлекчи-лериниң кандыг бир хемчек алырын хоругдап кааннар. Ол лагерьерде өлүр чорук кончүг улгатакан. Ында турар кижилерге эми талазы-биле кандыг-даа дуза чедирбейн турар.

Ол «үлүмүнү лагерьеринде» турар кижилер аажок баксыраан, оон ужурунда өлгөн эжин безин хөөр-жүдөр аргажок болуп турарлар.

(СЭТА).

«Хөй-ниитиниң айылы чок чоруун» хандырап деп чагдынышкын-биле Японияны фашистидиш турары

ШАНХАЙ. Чуртта демократтыг күштерни базар болгаш дайын үези-нин диктатуразының чурумунда ка-тап кирер арганы агаа берип турар «бүгү-ниитиниң айылы чок чоруун» хандырады деп адаар демократияга удур чамдык дракончук хемчекле-рин чорударын Япон чазак белеткеп тур-рар.

Кинодо Чусин агентилелинин ме-дээлеп турары болза, кол юридс эргелденип начальнигы Охосиниң парлалгаларың төлөөлекчилеринге меделгезин болза, парламентиниң очер чок сессиязынга чугаалажы-ры-биле «бүгү-ниитиниң айылы чок чоруунга» хамаарышкан дөрт хоойлу төлөөлелдери кирип турар.

Ол хоойлу төлөөлелдерин херек кырында чуртта бүгү демократтыг шимчээшкенин хоругдаарыңче болгаш базарыңче угландырган. Чи-жэ, организациларыны контроль-даар дугайында хоойлу төлөөлел-динде бүгү политиктиг организацилар-ны болгаш оларны парлалгалары-ланкылаары көрдүнүп турар.

(СЭТА).

Германияның Демократтыг Республиказының активчилериниң хүнү

БЕРЛИН. Октябрьниң 13-те Гер-манияны Демократтыг Республи-казы ажыкчы чоңарның активчи-лериниң хүнүн демделеп эрткен.

Республиканың болгаш Берлинин демократтыг секторунун бүдүрүл-гелеринге ажалчыларны болгаш албан хаакчыларын хуралдары болгулаан. Ол хуралдарга болза, Германияның Демократтыг Респу-бликазының тайбың экономиказын хөгжүлдериң херээнге шылтаган-гай чедишкенин дээш эң эки ажалчыларга болгаш улус ажал-агызын ызы-бүрү адырларының инженер-техниктиг ажалдакчыла-рына бүдүрүлгени алдарлыг мур-накчызын болгаш алдарлыг го-гаадыкчынын хүндүлүг аттарын ты-ыскалаан.

Октябрьниң 13-те Берлинге рес-публиканың болгаш Берлининге демократтыг секторунун ажалчы чо-нарнының, хөй-ниити болгаш политик-тиг организациларының төлөөлекчи-лериниң байырыг хуралы болган. Германияны Демократтыг Респу-бликазының президентизи Вильгельм Пик, премьер-министр Отто Гротө-вольге баштаган чазак кежигүнне-ри, а ол ышкаш ССРЭ-ниң дипло-маттыг төлөз чериниң баштыны Г. М. Пушкин болгаш оон-даа өске-лер хуралга олурушканыр.

Президент Вильгельм Пик байы-рыг хуралга сөс ап чүве чугаалаан. Оон чугаазын дикмиттиг адыш часкаашкынары хөй удаа докта-дып турган. Германияны Демок-раттыг Республиказында бүдүрүл-гени мурнакчыларын шимчээш-кинниң ужуру-дузанын ол демдел-гези, а ол ышкаш Вильгельм Пик болза, чангыс-аай хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбың ажал-чыдыг Германияны тургузар бол-гаш Германия-биле доп-дораан тайбың керез чарар сорулга-биле бүгү-герман чөвүлест хуралды чыыдырар дугайында Германияны Демократтыг Республиказының улус палатазынын саналдарына тодар-гай-биле доктаган.

Байырыг хуралдын сөөлүнде 57 эң эки ажалчыларга, албан хаак-чытырга болгаш улус ажал-агызы-ның ызы-бүрү адырларының инже-нер-техниктиг ажалдакчыларына хүндүлүг бижиктерин болгаш куш-ажылды маадрының медалдери Вильгельм Пик хүлээтилгези.

(СЭТА).

Француз токерылер тайбын дээш демиселеде

ПАРИЖ. «Юманите» солунуң ме-дээлеп турары болза, октябрьниң 12-де Оранын токерылер «Брита-сон» суднозунга Индо-Кыдатче чо-рудар шериг материалдары чүдү-реринден ойталаанар. Бо болза, сөөл-гү неделениң дургузунда оран то-керылериниң шериг материалдары чү-дүреринден уз удаа ойталаашкыны болуп турар.

(СЭТА).

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГаш СПОРТ БУТ-БОМБУУ

Октябрьниң 15-те Кызылдың Со-вет Тываның беш чыл оо аттыг ста-дионуна Кызыл хоорайны «Искра» болгаш Хакас автономнуг обла-сты Черногогорск хоорайны «Ша-тёр» — деп бут-бомбуунуң коман-даларынын маргалдааны болган.

Черногогорчлар оюнун кончүг дүр-ген болгаш техника талазы-биле шын ойлап эгелээрлер. Ынчагаш 5 минут эртенде-ле бөмбүктү Кызыл командазының эжинче бир катап кирип тепкенер.

Оюн колдуунда кызылчыларның талазынга болуп эрткен. Бөмбүктү бот-боттарыңе шын дамчыдып бери-шпаан черногогорчлар кончүг эки ойлап, бөмбүктү Кызыл команда-зының эжинче улаштыр-улаштыр кирип теп турганыр.

Маргалдааның бир дугаар чарты-нында сан 3:1 болуп черногогор-чулар ашкан.

Оюнун ийи дугаар чартында Кызылдың командазы чамдык ойнак-чылары солаш бөдүнчү составына, ол элзэн күштү немээн болза-да, ол оларга дуза болбаан.

Черногогорск командазының ойнак-чылары техника талазы-биле кончүг эки ойнаанын түннелинде Кызыл командазының эжинче бөмбүктү база-ла улаштыр-улаштыр хостуу-биле кирип теп турганыр. Ынчагаш 20 минутаның дургузунда кызылчы-ларны эжинче бөмбүктү 8 катап кирип тепкенер.

Черногогорчулар 11:2 санны болуп, Кызылдың командазын тилээрлер.

В. ЧЕКОВ.

Харысалагалы редактор.
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.